

Arbeidsinspectie

Arbeidsrisico's in de timmerindustrie

Gerichte inspecties in uw branche

De belangrijkste arbeidsrisico's in de timmerindustrie

Deze brochure vertelt u meer over de belangrijkste arbeidsrisico's in de timmerindustrie, de branche waartoe uw bedrijf behoort. U kunt lezen wat u daarvoor moet regelen en waar de Arbeidsinspectie bij inspecties op zal letten. Investeren in goede arbeidsomstandigheden draagt bij aan het gezond houden van uw werknemers en uw bedrijf.

In de timmerindustrie hebben de belangrijkste arbeidsrisico's te maken met:

- **fysieke belasting** pagina 11
- **machineveiligheid** pagina 15
- **lawaai** pagina 19
- **houtstof** pagina 22
- **oplosmiddelen** pagina 25
- **explosiegevaarlijke stoffen** pagina 27

De Arbeidsinspectie controleert tijdens een inspectie specifiek op deze arbeidsrisico's. Met deze brochure kunt u zich hier goed op voorbereiden. Op andere risico's inspecteert de Arbeidsinspectie alleen als daar een concrete aanleiding voor is.

In het eerste deel van deze brochure kunt u lezen:

- welke verplichtingen u als werkgever heeft;
- hoe een inspectie verloopt.

In het tweede deel vindt u:

- de belangrijkste arbeidsrisico's in uw branche uitgewerkt;
- de inspectienormen per arbeidsrisico;
- verwijzingen naar bestaande instrumenten en hulpmiddelen om aan de regels te voldoen.

In het derde deel vindt u:

- wat u nog meer moet weten.

Veiligheid en gezondheid, uw zorg

Als werkgever moet u een zo goed mogelijk arbeidsomstandighedenbeleid voeren. Daarvoor organiseert u het werk zodanig dat dit geen nadelige invloed heeft op de veiligheid of de gezondheid van uw werknemers. Kennis van de risico's is hiervoor een belangrijke basis. Zo kunt u gericht zoeken naar oplossingen om de arbeidsomstandigheden te verbeteren. Dit doet u aan de hand van een risico-inventarisatie en -evaluatie (RI&E).

RI&E en plan van aanpak

Een RI&E is voor elk bedrijf verplicht. Voor de timmerindustrie is een branchespecifieke RI&E beschikbaar (zie www.timmerslimmer.nl). Met de resultaten van de RI&E stelt u een plan van aanpak op. Dit kunt u zelf doen of uitbesteden aan een derde partij. U bent verplicht uw RI&E inclusief het plan van aanpak te laten toetsen. Een gecertificeerde deskundige die aan uw bedrijf verbonden is of een gecertificeerde arbodienst kan dit doen. Voor bedrijven met ten hoogste 25 werknemers geldt een uitzondering. De deskundige toets hoeft dan niet te worden uitgevoerd, mits gebruik gemaakt wordt van een branchespecifiek RI&E-instrument dat in de CAO is opgenomen. In de CAO Timmerfabrieken is een branchespecifiek RI&E-instrument opgenomen.

In het plan van aanpak beschrijft u:

- welke verbeteringen u wilt doorvoeren;
- welke verbeteringen prioriteit hebben;
- wanneer de verbeteringen uitgevoerd moeten zijn;
- wie voor de uitvoering verantwoordelijk is.

Voor het aanpakken van verbeteringen gelden de volgende uitgangspunten:

- Risico's moeten zoveel mogelijk aan de bron worden weggenomen (bijvoorbeeld het vervangen van gevaarlijke stoffen en machines).
- Is deze bronaanpak redelijkerwijs niet mogelijk (vanwege technische, organisatorische of economische redenen), dan treft u maatregelen die voor alle werknemers gunstig zijn (bijvoorbeeld ventilatie of afschermen van een machine).
- In sommige gevallen is het niet mogelijk om een aanpak aan de bron of een algemeen beschermende aanpak te kiezen. In die gevallen stelt u persoonlijke beschermingsmiddelen ter beschikking aan de werknemers (bijvoorbeeld gelaatsmaskers, handschoenen, gehoorbescherming), waarbij u ook toeziet dat deze gebruikt worden.

Deze aanpak staat bekend als de arbeidshygiënische strategie en is wettelijk verplicht.

Object RI&E / Project RI&E

Zijn uw werknemers op bouwplaatsen werkzaam, dan moeten ook de risico's van deze tijdelijke werkplekken worden geïnventariseerd. Er moet voor het object een toegesneden RI&E worden opgesteld. Bij werkzaamheden op bestaande gebouwen gaat u eerst ter plekke na wat de risico's zijn en welke hulpmiddelen nodig zijn. Bij nieuwe gebouwen of installaties gaat u op basis van het bestek of tekeningen op voorhand na wat de mogelijke risico's ter plekke kunnen zijn. In elk geval legt u de risico's vast in een zogenaamde object RI&E of project RI&E.

De Arbeidsinspectie bij u op bezoek

Hoe verloopt een inspectie?

De Arbeidsinspectie inspecteert uw arbeidsomstandighedenbeleid op basis van de bepalingen in de Arbowet en -regelgeving. Bij aanvang van de inspectie in uw bedrijf zal de inspecteur meestal vragen of een lid van de ondernemingsraad of de personeelsvertegenwoordiging bij de inspectie aanwezig wil zijn. Deze personen hebben op basis van de wet dit vergezelsrecht. Bovendien heeft de ondernemingsraad het recht om een gesprek met de inspecteur te vragen zonder dat u als werkgever daarbij aanwezig bent.

De inspectie verloopt als volgt:

- De inspecteur kijkt op de werkplek hoe u de regels voor de belangrijkste arbeidsrisico's naleeft.
- De inspecteur bespreekt zijn bevindingen met u of degene die u mag vertegenwoordigen. Het kan zijn dat u aan alle verplichtingen voldoet. Het kan ook zijn dat u dat niet of in onvoldoende mate doet, waardoor nadere afspraken over naleving worden gemaakt.
- De inspecteur legt geconstateerde overtredingen schriftelijk vast. Dit kan in de vorm van een waarschuwing of een eis. Bij bepaalde overtredingen kan de inspecteur direct een boeterapport opmaken.

Deze brochure gaat over de belangrijkste risico's in uw branche. Mogelijk gelden er voor uw bedrijf ook nog andere specifieke regels of risico's. Deze risico's moet u ook in de RI&E en het plan van aanpak opnemen. Ook moet u maatregelen nemen om deze risico's weg te nemen of te verminderen.

U voldoet niet of onvoldoende aan de verplichtingen

In haar handhavingsbeleid hanteert de Arbeidsinspectie de werkwijze die uitgaat van 'hard waar het moet, zacht waar het kan'. In de praktijk werkt dat als volgt. Een inspecteur kijkt bij een overtreding naar het gevaar en naar de algehele situatie in een bedrijf. Gaat het om een overtreding met groot gevaar voor werknemers, dan zal hij of zij altijd formeel handhaven, ongeacht de situatie in het bedrijf. Gaat het om een overtreding zonder direct gevaar dan kijkt een inspecteur of de arbeidsomstandigheden en het arbobeleid in het algemeen goed zijn geregeld. Is dat het geval dan krijgt de werkgever de gelegenheid de overtreding(en) zelf op te lossen. Is dat niet het geval dan geeft de inspecteur een waarschuwing of stelt een eis. U krijgt een waarschuwing als direct duidelijk is wat u moet doen om een overtreding op te heffen. U krijgt een eis als dat niet direct duidelijk is. De Arbeidsinspectie geeft in deze eis aan wat u precies moet doen om aan de wettelijke verplichting te voldoen. Na een waarschuwing of een eis krijgt u enige tijd om de overtreding op te heffen. Dit wordt gecontroleerd. Is de overtreding niet opgeheven binnen de gestelde termijn dan krijgt u alsnog een boete. Bij een eis of een boete krijgt u altijd de mogelijkheid daar op te reageren en/of uw bezwaar kenbaar te maken.

Bij een ernstige overtreding zegt de Arbeidsinspectie een boete aan en kan zij het werk (gedeeltelijk) stilleggen totdat de overtreding is opgeheven. De hoogte van een boete is afhankelijk van de ernst van de overtreding en de omvang van uw bedrijf. Kleine bedrijven betalen minder dan grote. Boetes naar aanleiding van een ongeval zijn hoger. Werkzaamheden of machines worden stilgelegd als de Arbeidsinspectie vindt dat er ernstig gevaar is voor personen. De Arbeidsinspectie heft een stillegging op als het gevaar is weggenomen. Voor strafbare feiten wordt een proces-verbaal opgemaakt.

Werknemers kunnen een boete krijgen wanneer zij bewust geen gebruikmaken van de veiligheidsmaatregelen. Bijvoorbeeld wanneer zij geen persoonlijke beschermingsmiddelen dragen of wanneer zij beveiligingen van een machine verwijderen of uitschakelen.

Uw branche, de timmerindustrie

De timmerindustrie omvat circa 800 bedrijven, waarin circa 12.000 mensen werkzaam zijn. Ongeveer de helft van de timmerfabrieken produceert kozijnen, trappen en deuren. Een derde van de fabrieken timmert tuinhuisjes, chalets, caravans, interieuronderdelen en dergelijke. De overige bedrijven vervaardigen ruwbouw, zoals houtskeletten en delen van ramen en gevels. De timmerindustrie levert voornamelijk aan de bouw en is daardoor afhankelijk van de bouwactiviteiten in Nederland.

De CAO Timmerfabrieken

In de CAO Timmerfabrieken zijn verplichtingen opgenomen voor de arbeidsomstandigheden, bijvoorbeeld voor fysieke belasting, de RI&E en de preventiemedewerker. Deze verplichtingen kunnen verder gaan dan hetgeen in de Arbowet is omschreven. Aangezien de CAO Timmerfabrieken algemeen verbindend is, zijn het brancheverplichtingen geworden waarmee bedrijven dus rekening moeten houden. De brancheorganisatie, de Nederlandse Bond van Timmerfabrikanten (NBvT) en de vakbonden FNV Bouw en CNV Hout en Bouw, kunnen u hier meer informatie over geven.

Arboconvenant

De NBvT heeft zich samen met FNV Bouw en CNV Hout en Bouw actief opgesteld in een arboconvenant met het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid. De arborisico's fysieke belasting, schadelijk geluid, houtstof en werkdruk zijn geïnventariseerd en oplossingen zijn uitgewerkt en getest. Voor de individuele bedrijven zijn er hulpmiddelen beschikbaar (de Arbomeetkoffer) om deze risico's te beheersen. De internetsite www.timmerslimmer.nl geeft u nadere informatie. Hier vindt u ook het servicepunt Timmer Slimmer dat u daarbij kan ondersteunen.

Zes belangrijke arbeidsrisico's nader belicht

Dit deel van de brochure gaat dieper in op de belangrijkste arbeidsrisico's in de timmerindustrie:

- fysieke belasting
- machineveiligheid
- lawaai
- houtstof
- oplosmiddelen
- explosiegevaarlijke stoffen

U kunt lezen wat het arbeidsrisico is, wat de gevolgen kunnen zijn voor de gezondheid en veiligheid van uw werknemers, en wat u moet regelen om dit te voorkomen. Hier zal de Arbeidsinspectie bij inspecties op letten. Aan het eind volgen verwijzingen naar bestaande instrumenten en hulpmiddelen die u helpen om aan de regels in de Arbowet te voldoen.

Hoe zijn de belangrijkste risico's bepaald?

De Arbeidsinspectie heeft de belangrijkste arbeidsrisico's in uw branche bepaald aan de hand van:

- de ongevallencijfers binnen uw branche;
- cijfers van aandoeningen die door het werk worden veroorzaakt (beroepsziekten);
- instroomcijfers op de Wet op de arbeidsongeschiktheidsverzekering (WAO) en de Wet werk en inkomen naar arbeidsvermogen (WIA);
- inschattingcijfers van risico's door de Arbeidsinspectie.

Ook heeft de Arbeidsinspectie intensief overlegd met de Nederlandse Bond van Timmerfabrikanten (NBvT), FNV Bouw, en de CNV Hout en Bouw.

Fysieke belasting

Fysieke belasting is de belasting die spieren en gewrichten ondervinden tijdens lichamelijke arbeid. Fysieke belasting op zich is niet gezondheidsbedreigend, fysieke overbelasting wel. Fysieke overbelasting wordt vooral bepaald door: de aard en de duur van de ingenomen werkhouding, de grootte van de uitgeoefende krachten en de frequentie waarmee een taak wordt uitgevoerd. Niet alleen te zwaar of te vaak tillen en/of dragen van bijvoorbeeld zware kozijnen kan dus fysieke overbelasting geven, maar ook werken in een slechte werkhouding zoals voorovergebogen werken.

Wat zijn de risico's?

Overbelasting van spieren en gewrichten kan zorgen voor gezondheidsklachten en blijvende invaliditeit. Dit leidt tot verzuim en uitval uit het arbeidsproces. In uw branche zijn de belangrijkste risico's voor fysieke overbelasting tillen, dragen en duwen en trekken.

Tillen

Het gaat om werkzaamheden waarbij materiaal zoals plaatmateriaal, balken en planken, op een kar of in een machine wordt gelegd. Het draaien en bukken tijdens de handeling is zeer belastend voor de rug. Daarnaast leidt het tillen van trappen op de bouwplaats voor trappenstellers tot fysieke overbelasting.

Dragen

Het gaat om het lopen met een last in de handen. Afhankelijk van de aard van het materiaal beperkt zich dit over het algemeen tot enkele meters. Daarna gebruikt men een kar of een ander hulpmiddel voor transport. Trappen moeten door trappenstellers vaak over een behoorlijke afstand worden uitgelopen en de bruikbaarheid van veel tilhulpmiddelen op de bouwplaats is vaak beperkt.

Duwen en trekken

Het gaat daarbij om materiaal dat van een machine moet worden afgevoerd, en om het verplaatsen van karren waarop het materiaal wordt getransporteerd.

Uit onderzoek blijkt dat drie beroepen binnen de timmerindustrie fysiek zeer belastend zijn: medewerker afmontage, machinaal houtbewerker en trappensteller.

Wat moet u doen?

U moet er voor zorgen dat er zodanig gewerkt wordt dat fysieke overbelasting wordt voorkomen. Mocht dit redelijkerwijs niet mogelijk zijn, dan moet u de kans op fysieke overbelasting zoveel mogelijk beperken. Daarvoor brengt u per functie of afdeling in kaart in welke mate fysieke overbelasting bij uw werknemers voorkomt. Dit doet u aan de hand van een risico-inventarisatie en -evaluatie (RI&E). U legt in het plan van aanpak vast welke oplossingen hiervoor zijn en wanneer u deze invoert.

De belangrijkste factoren bij de beoordeling zijn:

- de kenmerken van de last (omvang, stabiliteit, grip);
- de vereiste lichamelijke inspanning (gewicht van de last);
- de kenmerken van de werkomgeving (klimaat, temperatuur, vloeren, verplaatsingsafstanden);
- de eisen van de taak (tilfrequentie, duur van het tillen).

Voor de beoordeling van uw situatie en kiezen van oplossingen is, in het kader van het arboconvenant Timmerindustrie, de Arbomeetkoffer ontwikkeld.

Hoe inspecteert de Arbeidsinspectie?

De Arbeidsinspectie ziet erop toe dat er niet te zwaar getild wordt en dat bestaande hulpmiddelen worden gebruikt. Tijdens inspecties beoordeelt de Arbeidsinspectie tilhandelingen met behulp van de NIOSH-methode. Dit is een rekenmethode om het gezondheidskundig verantwoord tilgewicht voor tilhandelingen in werksituaties te bepalen. Duw- en trekhandelingen beoordeelt de Arbeidsinspectie met behulp van het model van N.J. Delleman (1995) en de NEN 1005-3. De gezondheidskundig verantwoorde belasting is afhankelijk van het gewicht van de last, de af te leggen afstand, de frequentie, de positie van de handen, en de eventuele obstakels in het af te leggen traject. Bij een overtreding wordt een waarschuwing gegeven of een eis gesteld.

Meer informatie

- ▶ Arbomeetkoffer, www.timmerslimmer.nl
- ▶ Rapport Fysieke belasting in de Houthandel, Timmerindustrie en Meubelindustrie, vhp-ergonomie, drs. K. Peereboom Eur. Erg., 2001
- ▶ Rapport fysieke belasting trappensteller, ArboUnie, drs. H. Vermeulen, 2004
- ▶ NIOSH-methode, K.J. Peereboom
- ▶ Handboek fysieke belasting, inclusief software pakket Fysibel, K.J. Peereboom en P. Voskamp
- ▶ Arboinformatieblad (www.sdu.nl): AI-29 Den Haag, 2001, Fysieke belasting bij het werk
- ▶ Delleman-methode, N.J. Delleman e.a. Handmatig duwen/trekken en gezondheidseffecten, ministerie van SZW/VUGA, Den Haag, 1995
- ▶ NEN-1005-3, "Duwend en trekkend verplaatsen van lasten met het hele lichaam", K.J. Peereboom en J. Jongenelen
- ▶ Checklist Werken met hand pallet trucks/rolcontainers BGZ wegvervoer, 2001
- ▶ Publicaties stichting Arbouw, www.arbouw.nl
- ▶ www.arbovriendelijkehulpmiddelen.nl

Verwijzingen naar Arbowet en -regelgeving

- ▶ Arbobesluit, hoofdstuk 5, afdeling I

Machineveiligheid

Houtbewerkingsmachines zijn gevaarlijke machines. De scherpe snijgereedschappen roteren met grote snelheid en de handen zijn vaak dicht bij het snijgereedschap. Een probleem dat veel voorkomt is onjuist gebruik van beveiligingen en hulpmiddelen op of bij de machines. Ook beveiligingen die niet goed werken en verkeerde werkmethoden zorgen voor ongevallen.

Wat zijn de risico's?

Snijwonden en beknelde of geamputeerde ledematen zoals vingers en handen zijn bekende gevolgen van ongevallen veroorzaakt door het onveilig werken met machines in de timmerindustrie. Vaak komt dit door het onjuiste gebruik van hulpmiddelen op of bij de machines en door onjuist gebruik of buitenwerking stellen van beveiligingen, zoals het weghalen van beschermkappen. Ook door het niet goed functioneren van een beveiliging of een verkeerde werkmethode kunnen dergelijke ongevallen ontstaan. Bovendien kunnen ongevallen plaatsvinden tijdens het afstellen en onderhouden van de machines zoals bij het schoonmaken van draaiende machinedelen waarbij vingers en handen bekneld kunnen raken.

Er zijn veel verschillende houtbewerkingsmachines. Samengevat zijn de gevaren:

- gegrepen worden door bewegende delen van het snijgereedschap, aan- en toevoerinrichtingen en as-einden;
- getroffen worden door wegvliegende voorwerpen zoals werkstukken en delen van het snijgereedschap;
- bekneld raken tussen het werkstuk en de opspan- of aanvoerinrichting;
- onbedoeld of op onjuiste wijze in werking komen van de machine door een verkeerde plaatsing van de bedieningsknoppen.

Wat moet u doen?

Wat betreft machineveiligheid heeft u zowel met de Warenwet als de Arbowet rekening te houden. De Warenwet legt verplichtingen op aan zowel de fabrikant als aan de gebruiker van de machine. De Arbowet legt verplichtingen op aan werkgevers en in bepaalde gevallen aan werknemers.

Bouwjaar machine	Regelgeving die van toepassing is
Vóór 1 januari 1995	<ul style="list-style-type: none">Voorschriften voor uitvoering en gebruik arbeidsmiddelen: Hoofdstuk 7 Arbobesluit
Na 1 januari 1995	<ul style="list-style-type: none">Voorschriften voor gebruik arbeidsmiddelen: Hoofdstuk 7 ArbobesluitVoorschriften voor uitvoering machines in Warenwetbesluit Machines:<ul style="list-style-type: none">- CE-markering- EG-verklaring van overeenstemming- Nederlandstalige gebruiksaanwijzing

Machines die in 1995 of later zijn gebouwd moeten voorzien zijn van een verklaring van de fabrikant of leverancier. Dit is de EG-verklaring van overeenstemming. Hierin bevestigt hij dat de machine naar zijn mening voldoet aan het Warenwetbesluit machines. Bovendien moet de fabrikant de machine voorzien van een CE-markering en moet hij er een Nederlandstalige gebruiksaanwijzing bij leveren. Het is verstandig de door de fabrikant meegeleverde documenten te bewaren, omdat met name de gebruiksaanwijzing kan worden gebruikt voor de voorlichting en het onderricht aan uw werknemers.

Heeft u een tweedehandse, een aangepaste of zelf ontwikkelde machine in gebruik?

Als u zelf een machine ontwikkelt of een (bestaande) machine ingrijpend wijzigt, dan bent u naast werkgever ook machinefabrikant en moet u tevens aan de certificeringverplichtingen van de Warenwet voldoen. Dit houdt het volgende in:

- Heeft u een machine na 1 januari 1995 zelf gebouwd, dan moet u een volledig certificeringstraject doorlopen.
- Heeft u een machine na 1 januari 1995 ingrijpend gewijzigd, dan zult u in overleg met de oorspronkelijke fabrikant voor aanpassing van de CE-markering moeten zorgen of zelfstandig als fabrikant een volledig certificeringstraject doorlopen.

- Heeft u een machine na 1 januari 1995 vanuit een land buiten Europa naar de Europese Economische Ruimte (EER) geïmporteerd, dan gelden zowel de voorschriften uit het Arbobesluit als ook uit het Warenwetbesluit Machines zoals hiernaast is aangegeven.

Voor tweedehandse machines is het tijdstip waarop de machine voor het eerst binnen de EER in gebruik is genomen (of geïmporteerd van erbuiten) bepalend voor welke regelgeving van toepassing is. De peildatum is ook hiervoor 1 januari 1995 (zie tabel).

Aandacht voor veilig gebruik

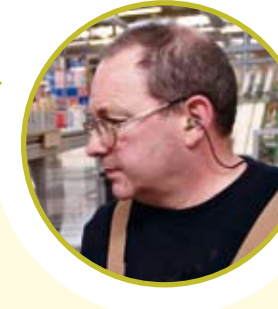
Voor alle machines gelden altijd de voorschriften voor het veilig gebruik uit het Arbobesluit. Voor machines die vanaf 1 januari 1995 zijn geleverd en in gebruik genomen komen de gebruiksvorschriften van de fabrikant daar nog bij. Deze gebruiksaanwijzingen bevatten voorschriften voor onder meer veilig gebruik, afstelling en onderhoud van de machine.

- Veilig gebruik arbeidsmiddel
 - Machines worden uitsluitend gebruikt voor het doel, de manier en op de plaats waarvoor zij zijn ingericht en bestemd.
 - Machines met een 2-handenbediening mogen niet door meer dan één persoon worden bediend.
 - Maak met uw medewerkers afspraken over veilig werkgedrag.
 - U ziet erop toe dat deze afspraken gehandhaafd worden en spreekt de medewerker erop aan wanneer dit niet het geval is om herhaling te voorkomen.
- Snijgereedschappen
 - Bij het bewerken van producten worden snijgereedschappen gebruikt die geschikt zijn voor deze toepassing en voorzien zijn van de juiste opschriften (NEN-EN 847-1).
 - Vierkante beitelblokken en ronde blokken met verwisselbare profielmessen waarbij geen spaanbegrenzing wordt toegepast, mogen niet meer gebruikt worden.
 - Snijgereedschappen voor manuele en voor mechanische invoer moeten gescheiden worden opgeslagen.
- Deugdelijkheid arbeidsmiddelen en ongewilde gebeurtenissen
 - Het materiaal en de constructie moeten deugdelijk zijn.
 - De machine moet zo geplaatst en ingericht worden dat er geen gevaar is voor verschuiven, omvallen en kantelen, oververhitting, ontploffing en elektrocutie.
- Deskundigheid werknemers
 - De ervaring leert dat het overgrote deel van de ongevallen te maken heeft met onveilig gedrag. Werknemers moeten dus voldoende deskundig zijn (voorlichting, scholing, ervaring).
- Veiligheidsvoorzieningen in verband met bewegende delen van arbeidsmiddelen
 - Bewegende delen van machines moeten voldoende afgeschermd of beveiligd zijn.
 - Controleer bijvoorbeeld ook regelmatig of beveiligingen door werknemers intact worden gelaten.

Lawaai

- Bediening van arbeidsmiddelen
 - Bedieningssystemen moeten duidelijk en veilig zijn.
 - Het in werking stellen moet uitsluitend kunnen door een opzettelijk verrichte handeling met een daarvoor bestemd bedieningssysteem.
 - Een arbeidsmiddel moet veilig kunnen worden stopgezet en voorzien zijn van een noodstop.
- Montage, demontage, onderhoud, reparatie en reiniging van arbeidsmiddelen
 - Machines moeten goed worden onderhouden.
 - Onderhouds- en reinigingswerkzaamheden moeten veilig kunnen worden uitgevoerd, bijvoorbeeld door de machine stapsgewijs of op kruipsnelheid te laten bewegen, of de machine stroom- of drukloos te maken.
- Keuringen
 - De praktijk in uw branche is dat vrijwel alle arbeidsmiddelen (periodiek) gekeurd moeten worden.
 - Dit geldt ook voor apparatuur onder druk zoals stoomketels en luchtvaten.
- Inrichting arbeidsplaatsen
 - Rondom arbeidsmiddelen moet voldoende loop- en werkruimte zijn.
 - Voor machines met een eigen aandrijving, zoals heftrucks, reachtrucks, bovenloop- en portaalkranen, is een scheiding van looproutes en arbeidsplaatsen en een verkeersplan noodzakelijk.

Hoe inspecteert de Arbeidsinspectie?

De Arbeidsinspectie gaat tijdens een inspectie na of de machines en het gebruik ervan voldoen aan de wettelijke regels van het Arbobesluit, het Warenwetbesluit Machines en het Warenbesluit Drukapparatuur. De inspecteur zal indien nodig handhaven door de werkzaamheden die ernstig gevaar opleveren stil te leggen en het bedrijf een boete aanzeggen. Het werk mag pas weer worden hervat als het ernstig gevaar is weggenomen.

Meer informatie

- ▶ Inspectielijsten en brochures van de Stichting Keuringsbureau Hout (SKH), www.skh.org
- ▶ DVD "Kijk uit wat je doet", sociale partners in de timmerindustrie
- ▶ Arboinformatieblad (www.sdu.nl) AI-1 I: Machineveiligheid

Verwijzingen naar wet en -regelgeving

- ▶ Arbobesluit, hoofdstukken 3, 7, 8
- ▶ Warenwetbesluit machines (voor machines gemaakt na 1995), artikel 3, 6 en 8

In de timmerindustrie komen arbeidsplaatsen voor waar de blootstelling aan geluid hoog kan zijn door de voorkomende werkzaamheden zoals zagen en frezen. Het geluidsniveau wordt onder andere bepaald door de constructie van de machines, de opstelling en het aantal machines in de werkruimte, de snijgereedschappen op de machines, de inrichting van de arbeidsplaats en de aankleding van de werkruimte. De verblijfstijd van de werknemer in de werkruimte is ook bepalend voor het blootstellingsniveau. De aard van de producten die vervaardigd worden kan eveneens van invloed zijn op het geluidsniveau op de arbeidsplaatsen. Niet alleen de productiemachines en -apparatuur maar ook afzuiginstallaties (ventilatoren, afzuigmonden, soms filters), de compressoren en de nieltackers produceren veel geluid. Veel geluid ontstaat ook door trillingsoverdracht van machines op leidingen van afzuiginstallaties.

Wat zijn de risico's?

Langdurige blootstelling aan geluid boven de 80 decibel kan lawaaidoofheid tot gevolg hebben. Lawaaidoofheid is blijvend en heeft ook grote sociale gevolgen. Zo zijn gesprekken in gezelschap nauwelijks meer te volgen. Bijkomende effecten zijn kans op verhoogde bloeddruk, vermoeidheid en concentratieverlies. Lawaaidoofheid is een beroepsziekte.

Wat moet u doen?

Er zijn wettelijke grenswaarden bij de blootstelling aan geluid waar u aan moet voldoen. De blootstelling aan geluid wordt gedefinieerd als de gemiddelde dagelijkse blootstelling over een 8-urige werkdag (dagdosis). Bij een blootstelling boven de 80 en 85 decibel zijn volgens het Arbobesluit bepaalde maatregelen verplicht:

> 80 dB(A) en ≤ 85 dB(A)	> 85 dB(A)	> 87 dB(A)
<ul style="list-style-type: none"> • geluidsbeoordeling • beschikbaar stellen gehoorbescherming • gelegenheid geven tot audiometrie (gehoortest) • voorlichting en instructie 	<ul style="list-style-type: none"> • verplicht gebruik gehoorbescherming • plan van aanpak en uitvoering (tot < 80 dB(A)) • markering werkplekken met pictogrammen • zie verder > 80 dB(A) en ≤ 85 dB(A) 	<ul style="list-style-type: none"> • als met inbegrip van de dempende werking van de gehoorbescherming dit niveau wordt overschreden, moeten er direct maatregelen genomen worden om onder dit niveau te komen • zie verder > 85 dB(A)

Blootstelling aan schadelijk geluid moet u wegnemen of zoveel mogelijk beperken door eerst de geluidsbron aan te pakken (de arbeidshygiënische strategie). U inventariseert hiervoor de geluidsbelasting op de werkplekken via een beoordeling of metingen. Als u op alle arbeidsplaatsen in uw bedrijf tijdens de normale productie een gesprek kunt voeren op één meter afstand van elkaar zonder stemverheffing dan heeft u volgens de Arboret geen geluidsprobleem. Is dit niet het geval dan moet u een beoordeling maken van de geluidsblootstelling. Als er meerdere geluidsbronnen in een ruimte aanwezig zijn of uw werknemers verrichten meerdere taken op een dag, dan moet u al gauw een deskundige inschakelen om de problematiek in kaart te brengen en om u te helpen bij het opstellen van het plan van aanpak. Vanuit uw inventarisatie stelt u vast welke bronnen de grootste bijdrage leveren aan de blootstelling. Voor de beoordeling van uw situatie is de Arbomeetkoffer ontwikkeld (arboconvenant Timmerindustrie). Met behulp van deze methode kunt u de juiste maatregelen treffen.

Uw werknemers hebben ook verplichtingen. Gebruiken werknemers de verstrekte beschermingsmiddelen niet of handelen ze niet volgens de voorschriften, spreek ze dan hierop aan en leg dit zondig schriftelijk vast. Ook werknemers kunnen van de Arbeidsinspectie een boete krijgen.

Hoe inspecteert de Arbeidsinspectie?

De Arbeidsinspectie gaat tijdens een inspectie na of geluid een risico vormt. Op de werkplekken met de hoogste geluidsbelasting kan de inspecteur zelf indicatieve geluidsmetingen uitvoeren. Hij zal u ook vragen naar de verblijfsduur van werknemers op die werkplekken. Hiermee wordt een schatting gemaakt van de blootstellingsniveaus (dagdosis). Constateert de inspecteur dat de dagdosis boven de 85 dB(A) is en dat er geen gehoorbescherming wordt gedragen, of de dempende werking van de gehoorbescherming onvoldoende is, dan kan de inspecteur het werk stilleggen en een boeterapport opmaken. Deze stillegging van het werk kan worden opgeheven als de juiste gehoorbeschermingsmiddelen worden verstrekt en gebruikt.

Daarnaast toetst de inspecteur uw geluidsbeoordeling en plan van aanpak. In het bijzonder gaat hij na of de arbeidshygiënische strategie voldoende is toegepast om het risico van lawaaidoofheid te verminderen. Daarbij houdt hij rekening met de stand van de techniek in uw branche. Consequent gebruik van de juiste gehoorbeschermingsmiddelen, het aanbieden van audiometrisch onderzoek aan de werknemers en hun kennis over de geluidsniveaus waarin zij werken, kunnen eveneens onderwerp van inspectie zijn.

Meer informatie

- ▶ Arbomeetkoffer, www.timmerslimmer.nl
- ▶ Arboinformatieblad (www.sdu.nl): AI-4: Lawaai op de Arbeidsplaats

Verwijzingen naar Arboret en -regelgeving

- ▶ Arbobesluit, hoofdstuk 6, afdeling 3

Houtstof

Alle verspanende bewerkingen veroorzaken stof. Schuren en reinigen met perslucht veroorzaken de grootste hoeveelheden stof. Stof van hardhout is sinds 1998 in Nederland en Europa geassocieerd als een kankerverwekkende stof. Voorbeelden van hardhout zijn: beuken, eiken, kersen, noten, ebbenhout, mahonie, meranti en teak.

Wat zijn de risico's?

Houtstof heeft effecten op de huid, de ogen en de ademhalingswegen. De huid wordt droog en er kunnen ontstekingen en allergische reacties ontstaan. Komt houtstof in contact met de ogen, dan kan dat zorgen voor pijnlijke, brandende en tranende ogen, lichtschuwhoud, en ontsteking van het oogbindvlies. Inademen van houtstof kan ernstige klachten van de luchtwegen veroorzaken: jeuk en irritatie van het neusslijmvlies, een verstopte neus, een pijnlijke keel, bloedneuzen, ontsteking van het strottenhoofd, en astmatische klachten. Ook kan houtstof aanleiding zijn voor het ontstaan van kanker in de neusholten en de voorhoofdsholte.

Wat moet u doen?

In de timmerindustrie lopen werknemers een reële kans om in aanraking te komen met houtstof. Daarom moet u de aard, de mate en de duur van die blootstelling beoordelen en de gevaren of de hinder voor de werknemers bepalen. Bij het treffen van maatregelen maakt u gebruik van de arbeidshygiënische strategie. Dat wil zeggen u heeft indien mogelijk voor een bron-aanpak gekozen en het gebruik van persoonlijke beschermingsmiddelen tot een minimum beperkt.

De wettelijke grenswaarde voor hardhoutstof is 2 mg/m³ en de streefwaarde is 0,2 mg/m³. De streefwaarde is het uitgangspunt voor de inzet van technische beheersmaatregelen. Dat wil zeggen dat u als dat technisch mogelijk is een lagere blootstelling dan de wettelijke grenswaarde moet realiseren. Voor de beoordeling van uw situatie is de Arbomeetkoffer ontwikkeld. Met behulp van deze methode kunt u de juiste maatregelen treffen (www.timmerslimmer.nl). Voor de meeste houtbewerkingsmachines zijn houtstofconcentraties bij de machine beneden 2 mg/m³ haalbaar als:

- de machine de benodigde technische voorzieningen heeft (voldoende afzuigsnelheid, afschermingen, enz.);
- deze voorzieningen op de juiste wijze worden gebruikt;
- de machine inclusief voorzieningen in goede staat van onderhoud verkeert;
- er sprake is van adequate afzuiging (voldoende afzuigcapaciteit, juiste filters).

Ook de handmachines zijn tegenwoordig aan te sluiten op losse afzuigers. Voor de oudere houtbewerkingsmachines geldt hetzelfde. Het aanbrengen van de benodigde technische voorzieningen en adequate afzuiging gaat dan vaak wel minder gemakkelijk. Door een combinatie van adequate lokale afzuiging en afscherming/omkasting is ook voor deze machines een goed resultaat haalbaar. Bij recirculatie van stof van hardhout mag in de teruggevoerde lucht de concentratie van het stof niet hoger zijn dan een tiende van de grenswaarde (d.w.z. 0,2 mg/m³).

Hoe inspecteert de Arbeidsinspectie?

De Arbeidsinspectie kijkt of bij verspanende bewerkingen van (hard)hout een blootstellingbeoordeling is gemaakt. De Arbeidsinspectie accepteert de toepassing van de Arbomeetkoffer als basis voor het plan van aanpak. U moet daarbij voor hardhout de beheersmaatregelen kiezen die technisch mogelijk zijn. Ook toetst de inspecteur of de getroffen maatregelen technisch in orde zijn (afzuiginstallatie en filters) en voldoen aan de arbeidshygiënische strategie. Als het verspanen van hardhout ernstig gevaar oplevert voor de werknemers, kan de Arbeidsinspectie het werk stilleggen.

Meer informatie

- ▶ Arbomeetkoffer: www.timmerslimmer.nl
- ▶ Interne instructie Beoordeling van blootstelling aan gevaarlijke stoffen: www.arbeidsinspectie.nl
- ▶ Arboinformatiebladen (www.sdu.nl):
 - AI-2: informatie over toxische stoffen in de houtverwerkende industrie
 - AI-31: beoordelen van de blootstelling aan gevaarlijke stoffen

Verwijzingen naar Arboret en -regelgeving

- ▶ Arbobesluit, hoofdstuk 4 en 8

Oplosmiddelen

Bij het coaten van trappen, deuren, ramen, kozijnen en ander geveltimmerwerk worden producten toegepast die oplosmiddelen bevatten, ook wel vluchtige organische stoffen (VOS) genoemd. Denk hierbij aan primers, coatings, oppervlaktreinigers en verdunners. Coatings op timmerwerk worden meestal aangebracht door verspuiten. Bij deze werkzaamheden bestaat een voortdurende kans op hoge blootstellingniveaus aan vluchtige organische stoffen. De blootstelling bij handmatig aanbrengen (kwasten, rollen en dompelen) kan eveneens aanzienlijk zijn.

Wat zijn de risico's?

Blootstelling aan gevaarlijke stoffen kan een bedreiging voor de gezondheid vormen als niet de juiste technische of organisatorische maatregelen zijn genomen. Blootstelling aan vluchtige organische stoffen kan leiden tot CTE (Chronische toxische encephalopathie) vroeger OPS (Organo Psycho Syndroom) genoemd.

Wat moet u doen?

In de timmerindustrie geldt een vervangingsplicht voor vluchtige organische stoffen. Producten die deze stoffen bevatten, moeten zijn vervangen door producten die maximaal 150 gram VOS per liter gebruiksklaar product bevatten. Deze vervangingsplicht geldt voor werkzaamheden die onderdeel zijn van een productieproces en waarbij coatings op houten producten of gelijksoortige materialen (board, multiplex, fineer, spaanplaat, MDF) worden aangebracht. Het gaat hierbij specifiek om het coaten van nieuwe buitendeuren, binnentrappen, kozijnen, ramen, binnenspouwbladen, gevelelementen en overig geveltimmerwerk.

Als producten weinig VOS bevatten, dan wil dat niet zeggen dat alle gevaar geweken is. De producten zijn wel veiliger, maar bevatten nog altijd VOS en mogelijk ook nog andere gevaarlijke stoffen. Het blijft daarom van groot belang aanvullende maatregelen te nemen. Deze kunnen onder meer bestaan uit:

- plaatselijke afzuiging en mechanische ruimteventilatie;
- afzuiging bij ontvettings-, plamuur- en spuitwerkzaamheden;
- afzuiging op het niveau van de werktafel bij het aanmaken van de lak;
- het reinigen van gereedschappen en spuitapparatuur in een gesloten wasautomaat;
- ter beschikking stellen en gebruiken van persoonlijke beschermingsmiddelen als handschoenen, veiligheidsbrillen en adembescherming.

Hoe inspecteert de Arbeidsinspectie?

De Arbeidsinspectie controleert of u aan de vervangingsregeling voldoet. Is dit niet het geval dan zal de inspecteur een boete aanzeggen. Verder zal hij controleren of adequate maatregelen zijn genomen om de blootstelling zo laag mogelijk te houden en u vragen naar de beoordeling van blootstelling aan gevaarlijke stoffen en een eventueel plan van aanpak. Belangrijk is dat de kwaliteit van deze beoordeling goed is, het vormt de basis van de maatregelen. Indien gebruik wordt gemaakt van persoonlijke beschermingsmiddelen, zal worden gecontroleerd of de juiste keuze is gemaakt, voorlichting wordt gegeven en of er onderhoud aan wordt gedaan.

Meer informatie

- ▶ Arboinformatiebladen (www.sdu.nl):
 - AI-19: Industriële verfverwerking
 - AI-31: Gezondheidsrisico's van gevaarlijke stoffen

Verwijzingen naar Arbowet en -regelgeving

- ▶ Arbobesluit, hoofdstuk 4 en 8
- ▶ Arboregeling, artikel 4.32g

Alles dat kan branden, kan onder bepaalde omstandigheden ook exploderen. Denk daarbij niet alleen aan gassen (zoals acetyleen, propaan en waterstof) en vloeistoffen (zoals thinner, alcohol en terpentijn) maar ook aan kleine deeltjes (van hout, maar ook van metalen zoals ijzer en aluminium). Sinds 1 juli 2006 is voor explosiegevaar Europese regelgeving van kracht die bekend staat als ATEX en die is ondergebracht in het Arbobesluit.

Wat zijn de risico's?

In de hout- en timmerindustrie is explosiegevaar vooral aanwezig als gevolg van houtstof. Daarnaast kunnen er verf- en spuitwerkzaamheden worden uitgevoerd en wordt er wellicht gewerkt met vluchtige organische stoffen. Als explosiegevaarlijke stoffen in uw bedrijf voorkomen moet er een risicoanalyse worden uitgevoerd, waaruit eventueel een gevarezone-indeling volgt. Aan de hand van een gevarezone-indeling kunt u bepalen waar er in uw bedrijf het risico bestaat van explosiegevaar en welke maatregelen (technische of organisatorische) u moet nemen.

Wat moet u doen?

U moet explosiegevaar veroorzaakt door houtstof zoveel mogelijk voorkomen of beperken. Als er geen stof in de ruimte is, kan er ook geen explosie plaatsvinden. Echter een halve millimeter stof of meer zorgt al voor explosiegevaar. Naast aandacht voor individuele machines zult u dan ook aandacht moeten besteden aan het schoonhouden van de werkvloer en de plaatsing van de filterunit en stofopvang van de afzuiginstallatie. Verwijderen van stof moet gebeuren zonder het stof op te wervelen, dus niet vegen maar opzuigen of nat verwijderen. Filterunit en stofopvang (mothok) moeten buiten worden geplaatst om er zeker van te zijn dat er geen verdere maatregelen nodig zijn. Plaatsing van drukontlasting (ploffluiken) mag geen risico voor personen opleveren.

Voor explosiegevaar bij vluchtige organische stoffen (VOS) geldt dat wanneer het vlampunt van de brandbare stof groter is dan 43°C en de vloeistof niet verwarmd wordt, een gevarezone-indeling niet nodig is. Het vlampunt van een vluchtige organische stof staat vermeld in het veiligheidsinformatieblad dat de leverancier moet meeleveren.

Bij spuitwerkzaamheden ontstaat nevel, die de verf andere eigenschappen geeft. Hierdoor worden ook stoffen met een hoger vlampunt explosiegevaarlijk. Verf op waterbasis zorgt voor een vermindering van het explosiegevaar, maar neemt het niet compleet weg. Spuitcabine of spuitwand en verfaanmaakruimte moeten van elkaar gescheiden zijn en mogen niet gebruikt worden als opslag. Mogelijk moeten deze ruimten worden ingedeeld als gevarezone, en is het noodzakelijk om explosie veilig installatiemateriaal en transportmiddelen te gebruiken. Om te bepalen of dit bij u het geval is, kan het uitvoeren van een risicoanalyse helpen.

Wat u nog meer moet weten

Hoe inspecteert de Arbeidsinspectie?

De Arbeidsinspectie gaat tijdens een inspectie na of explosiegevaarlijke stoffen een risico vormen aan de hand van de volgende vragen:

- Zijn er in het bedrijf stoffen die explosiegevaar veroorzaken?
- Moeten er in het bedrijf gevarenczones aangewezen worden?
- Zijn er maatregelen genomen om explosies te voorkomen? (denk daarbij niet alleen aan apparatuur, maar ook aan werkprocessen!)
- Worden in het geval van een explosie de gevolgen zoveel mogelijk beperkt? (door bijvoorbeeld ploffluiken, maar ook noodplannen)
- Zijn de mensen in het bedrijf op de hoogte van het explosiegevaar en gedragen ze zich daarnaar?

Omdat explosiegevaar geen eenvoudig onderwerp is, is het aan te raden u goed te laten informeren en binnen uw branche te kijken naar concrete voorbeelden.

Meer informatie

- ▶ Brochure Veilig werken in een explosieve atmosfeer, www.arbeidsinspectie.nl, zoek op ATEX
- ▶ PGS 15 richtlijn: Opslag van verpakte gevaarlijke stoffen, www.vrom.nl
- ▶ Leidraad ATEX, Brancheorganisatie NBvT, www.nbvt.nl
- ▶ Implementatie ATEX-richtlijnen in de houtverwerkende industrie, www.skh.org
- ▶ Leidraad Veilig werken met chemische stoffen, www.veiligwerkenmetchemischestoffen.nl

Verwijzingen naar Arbowet en -regelgeving

- ▶ Arbobesluit, hoofdstuk 3, afdeling I

Voorlichting, onderricht en toezicht

Als werkgever bent u verplicht uw werknemers voor te lichten over de risico's die het werk met zich meebrengt. Ook moet u hen onderrichten over de maatregelen die deze risico's beperken of wegnemen. Voorlichting en onderricht is een belangrijke maatregel om ongevallen, verzuim en stagnatie in de productie te voorkomen of te beperken. Als werkgever moet u er bovendien op toezien dat de instructies en voorschriften worden nageleefd.

Uw werknemers hebben daarin een eigen verantwoordelijkheid. Zij moeten met de nodige voorzichtigheid en zorgvuldigheid handelen en instructies opvolgen. De Arbeidsinspectie kan uw werknemer een boete geven als hij zich schuldig maakt aan ernstige overtredingen waarvan hij op grond van de voorlichting/opleiding had kunnen weten dat het om een overtreding van de wet gaat.

De menselijke factor is cruciaal in arbeidsveiligheid. In 50% van de gevallen is onvoldoende veiligheidsbewustzijn de belangrijkste oorzaak van het ongeval. Dit is een direct gevolg van onvoldoende voorlichting, onderricht en toezicht.

Preventiemedewerker

Ieder bedrijf moet een preventiemedewerker aanstellen of iemand binnen het bedrijf de preventietaken laten uitvoeren. Deze medewerker speelt een belangrijke rol bij het maken van de RI&E en het plan van aanpak. Ook kan deze persoon een rol spelen bij het geven van voorlichting over arbeidsomstandigheden aan de (andere) werknemers en het onderzoeken van eventuele ongevallen in het bedrijf. Heeft uw bedrijf ten hoogste 25 medewerkers dan kunt u als werkgever zelf de taak van preventiemedewerker vervullen.

Bedrijfs hulpverlening

De Arbeidsinspectie kan ook op de organisatie van de Bedrijfs hulpverlening (BHV) inspecteren. De BHV-organisatie is onderdeel van uw RI&E en het plan van aanpak. Een aantal zaken moet u in ieder geval op orde hebben. Zo moeten – afhankelijk van de omvang van en de risico's in uw bedrijf – één of meer werknemers zijn opgeleid als bedrijfs hulpverlener. Iedere BHV-er moet voor één of meer van de hulpverleningstaken (eerste hulp bij ongevallen, branden blussen en ontruimen) zijn opgeleid. De BHV-organisatie als totaal moet in staat zijn alle drie de hulpverleningstaken uit te voeren. U kunt de BHV ook gezamenlijk met andere bedrijven in uw omgeving realiseren.

Klachten

Soms ontvangt de Arbeidsinspectie klachten over arbeidsomstandigheden in een bedrijf. De Arbeidsinspectie neemt een klacht alleen in behandeling als deze komt van een werknemer (of een relatie of rechtshulpverlener van die werknemer) of een vakbond. Klachten of tips van anderen onderzoekt de Arbeidsinspectie in de regel niet, tenzij er sprake is van ernstig gevaar voor personen.

Ongevallen

Ernstige ongevallen moet u direct bij de Arbeidsinspectie melden. Dit betreft arbeidsongevallen die leiden tot de dood, blijvend letsel of tot opname in een ziekenhuis. De Arbeidsinspectie voert dan een onderzoek uit. Op www.arbeidsinspectie.nl vindt u het telefoonnummer voor uw regio.

Beroepsziekten

Zijn er beroepsziekten binnen uw bedrijf, dan meldt uw bedrijfsarts die aan het Nederlands Centrum voor Beroepsziekten.

Veiligheid en gezondheid op de bouwplaats

Indien uw werknemers op grote bouwplaatsen werkzaam zijn, dan heeft u wellicht ook te maken met de wettelijke arboverplichtingen ten aanzien van het bouwproces: dit betreft het V&G-plan en de coördinator. Een V&G-plan is bedoeld om de veiligheid te organiseren wanneer verschillende bedrijven over en weer elkaars arbeidsomstandigheden beïnvloeden. Er moeten afspraken worden gemaakt over de te nemen maatregelen, wie ze uitvoert, wie onderhoud pleegt, en hoe op de naleving wordt toegezien. Zowel in de ontwerpfase als in de uitvoeringsfase is coördinatie van de toepassing van preventieprincipes en samenwerking van groot belang. De bouwprocesbepalingen schrijven dan ook voor dat er een coördinator voor de ontwerpfase én een coördinator voor de uitvoeringsfase moet worden aangesteld. De coördinator voor de uitvoeringsfase organiseert de gezamenlijke V&G-maatregelen en het toezicht daarop.

Colofon

Deze brochure is ontwikkeld in opdracht van de Arbeidsinspectie, 2008.

Disclaimer

In deze brochure staan de belangrijkste arbeidsrisico's in de timmerindustrie, de branche waartoe uw bedrijf behoort. U kunt lezen hoe de Arbeidsinspectie op deze risico's inspecteert. Mogelijk zijn niet al deze risico's in uw bedrijf aan de orde, dan is dat deel van de tekst niet op u van toepassing. Is er in uw bedrijf sprake van risico's die niet in deze brochure zijn genoemd, dan moet u deze risico's ook opnemen in de RI&E en het plan van aanpak. Ook moet u maatregelen nemen om deze risico's weg te nemen of te verminderen. De regels waar het in deze brochure over gaat zijn bestaande regels. Meer informatie vindt u op www.arbeidsinspectie.nl en www.arbonieuwestijl.nl. Het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid is niet verantwoordelijk voor informatie op websites van derden waarnaar in deze brochure wordt verwezen. Aan de tekst van deze brochure kunnen geen rechten worden ontleend.

In deze brochure gaat het over arbeidsrisico's die relevant zijn in uw branche. Het feit dat bijvoorbeeld fysieke belasting als risico genoemd wordt, betekent: de ervaring in uw branche leert dat er zich situaties kunnen voordoen waarbij, door blootstelling aan dit type gevaar, er een kans is op gezondheidsschade.

Nadere informatie

U kunt deze brochure in digitale vorm vinden op www.arbeidsinspectie.nl. Daar vindt u ook meer informatie over de verwijzingen naar bestaande instrumenten en hulpmiddelen in deze brochure. Alle Arboret- en regelgeving vindt u op www.overheid.nl. Op www.arboportaal.nl vindt u aanvullende informatie over arbeidsomstandigheden. Extra exemplaren van deze brochure zijn aan te vragen via Postbus 51 tel. 0800-8051 of www.postbus51.nl

Met dank aan alle meewerkende bedrijven en organisaties uit de branche.

De Arbeidsinspectie maakt deel uit van het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid

Arbeidsinspectie

Postbus 90801
2509 LV Den Haag
www.arbeidsinspectie.nl

Bestelnummer 627
versie mei 2008